

CURIOSITATS BCN

Elena Jordi, de l'estanc als escenaris

Per Ròmul Brotons

CURIOSITATS BCN

Nascuda el 1882 a la població berguedana de Cercs, **Montserrat Casals i Baqué** es casà el 1901, probablement embarassada. Aviat tingué una filla i un any després una altra, de manera que el seu destí semblava decidit abans de fer els 20 anys.

Tanmateix, Montserrat abandonà el marit i el 1905, després de la mort del pare, se n'anà a Barcelona amb les dues nenes i la seva germana petita, Tina, companya inseparable d'aventures. Amb els diners que el pare els havia deixat, obriren un estanc, situat en un indret principalíssim de la ciutat vella: el carrer de la Boqueria cantonada amb el de Rauric. Amb dues noies joves i alegres rere el taulell, l'establiment aviat es féu molt popular i es constituí en una mena de lloc de trobada dels elements bohemis que freqüentaven el barri. No eren pocs els que asseguraven que en aquell estanc les activitats anaven una mica més enllà de la venda de tabac.

Fou així com Montserrat féu amistat amb personatges prominents del panorama cultural català, especialment amb Alexandre —Jandru— Soler i Marjé, fill del prestigiós escenògraf Soler i Rovirosa, que esdevingué el seu gran conseller i la introduí en l'ambient teatral. La noia no tenia la formació adequada, ni tampoc grans dots interpretatives, però disposava d'un talent i una gràcia naturals que no es podien desaproveitar.

Debutà el 1909 al teatre Novetats, amb petits papers en les obres presentades per la nova companyia de Teatre Íntim, dirigida per Adrià Gual, amb Margarida Xirgu de primera actriu. Tanmateix, la seva personalitat era més apropiada per

a la comèdia i aviat es passà al vodevil, gènere frívol caracteritzat per les situacions enrevessades i el llenguatge picant. Adoptà el nom artístic d'**Elena Jordi** i el 1910 treballà repetidament al teatre Espanyol amb Josep —Papitu— Santpere, amb qui formà una parella formidable. El vodevil, vist fins aleshores com un gènere estranger i distant, s'implantà sòlidament al Paral·lel, per atraure un públic multitudinari, principalment constituït per obrers i menestrals. Les aparicions de Papitu Santpere amb calçotets o els deshabetats de la Jordi eren els moments culminants, celebrats pel públic amb grans aplaudiments.

Els plans d'Elena Jordi, però, eren molt més ambiciosos. Tenia una visió molt precisa del que volia i, aconsellada pel nucli intel·lectual que gravitava al seu voltant, com el dramaturg Salvador Vilaregut, formà companyia pròpia i el juny de 1914 es presentà a l'Apolo amb *La dona nua*, vodevil en dos actes d'Henry Bataille, traduït al català per Joan Mallol i Baretge. No s'havia vist mai a Barcelona un vodevil com aquell, amb decorats espectaculars, vestits importats de París i un component eròtic explícit, però prou subtil com per no resultar groller.

Les temporades de 1914 i 1915 la companyia d'Elena Jordi triomfà al Teatre Espanyol, amb una successió de vodevils francesos traduïts al català, però també de producció nacional, amb títols tan expressius com *La primera vegada*, *La Pitets se'ns ha casat*, *El senyor Josep enganya la dona* i *La dona del senyor Josep enganya l'home*, de Santiago Rusiñol, de qui també estrenaria *El pobre viudo* i *El triomf de la carn*. Les qualitats de la Jordi no eren gens convencionals. Sebastià Gasch atribuiria el seu èxit al fet que (...)

CURIOSITATS BCN

era una artista del país, muy barcelonesa, entre ingenua y picante (...) La intención recargada, la sensualidad procaz y fina a la vez, el desparpajo burlón, todo ello matizado y sutil (...) no era una gran actriz, pero contaba con una facilidad de persuasión, que era enorme; especulaba con una especie de atractivo interior y también con la virtud expresiva de su rostro. No era hermoso este rostro, un rostro de falsa inocencia, un rostro de una palidez marfileña, pero que se veía realzado por la lentitud calculada de la mirada de unos ojos inmensos, carbonosos, y por la seducción premeditada de la boca carnosa y sensual.

Damunt del seu cos, un pam de roba lluïa de manera extraordinària i sabia creuar les comes com ningú. El cronista Sempronio l'arribà a definir com una bombolla de París al Paral·lel. Els seus detractors deien que no era capaç de pronunciar paraules de més de vuit lletres i que el públic no notava si actuava en català o castellà, per la gran quantitat de barbarismes —*buenos, pues* i *desdeluegos*— que utilitzava a tort i dret. Res de tot això la privà d'un èxit aclaparador, que li permetria guanyar unes quantitats de diners que molts trobaven impossibles d'obtenir de manera honesta.

L'octubre de 1916, la companyia d'Elena Jordi inicià la temporada amb *L'assalt a la Bastilla*, amb Alexandre Nolla de primer actor, seguit de *Tornem-hi que no ha estat res*, *El cosinet i Faldilles i pantalons*, entre altres, que alternà amb el seu primer treball cinematogràfic a la pel·lícula *La loca del monasterio*, de Domènec Ceret, per embarcar-se el 1918 en la producció de *Thaïs*, dirigida i protagonitzada per ella mateixa, en una

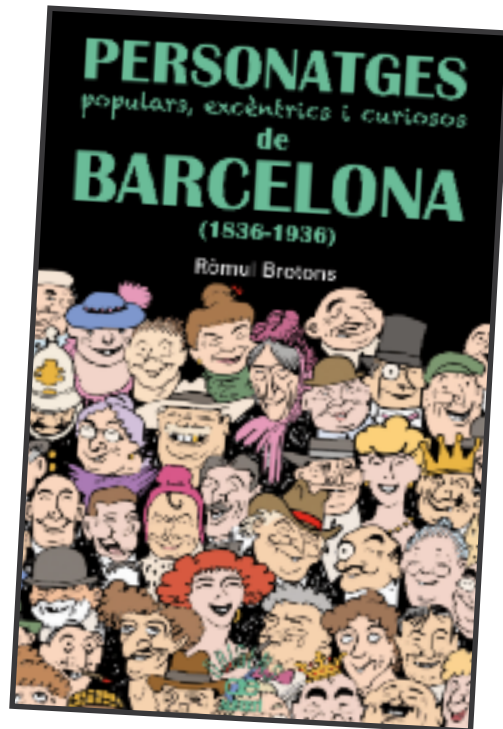
mostra de determinació i modernitat innegables. Es desconeix si es va arribar a estrenar i, lamentablement, no se n'ha conservat cap còpia.

A aquest projecte de caràcter artístic, el mateix 1918 Elena Jordi afegí la seva iniciativa empresarial i invertí la fabulosa quantitat de mig milió de pessetes en la compra d'un solar a la Via Laietana, amb la intenció de bastir-hi un teatre que duria el seu nom. Les obres avançaren a bon ritme, però el 1922, quan l'edifici ja era gairebé enllestit, transcendí que havia traspassat la propietat a Vilaseca y Ledesma SA, empresa que el 1923 obriria l'esplendorós cinema Pathé Palace, futur Palacio del Cinema, actualment tancat.

Capítol del llibre

Personatges populars, excèntrics i curiosos de Barcelona (1836-1936)

http://albertieditor.cat/index.php?route=product/product&path=89&product_id=69

GRAN CAFE DEL CIRCO ESPAÑOL
Salón del café.

